

УДК 347.122[347.191:342.1/2]

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1319142>

О.В. БІГНЯК,

доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права
 Національного університету "Одеська юридична академія",
 кандидат юридичних наук, доцент,
 м. Одеса, Україна; e-mail: oleksandr@bignyak-attorney.eu.com;
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4079-9940>

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ДЕРЖАВИ

O.V. BIGNYAK,

Ass. Professor, Chair of Intellectual Property and Corporate Law,
 National University "Odessa Law Academy", Ph.D. in Law, Associate Professor,
 Odessa, Ukraine; e-mail: oleksandr@bignyak-attorney.eu.com;
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4079-9940>

THEORETIC AND APPLICATIVE ASPECTS OF PROTECTION AND DEFENCE OF THE STATE CORPORATE RIGHTS

Постановка проблеми

В умовах ринкових перетворень, глобалізаційних процесів, реформування територіальної організації влади слушним є звернення до питання корпоративних прав держави та окремих аспектів їх охорони і захисту, враховуючи спеціальні заходи та способи захисту корпоративних прав держави.

Слід зазначити, що ця проблема має достатньо глибокі корені і в певній мірі розкрита в дослідженнях зарубіжних вчених. Так, наприклад, Свен Дж. К. ван дер Фельден (Sven J.C. van der Velden) дослідив особливості розширення корпоративних конституційних прав у Сполучених Штатах Америки та її впливу на права людини, що має далекосяжні наслідки для захисту одних і тих же прав фізичних осіб, з огляду на очевидні асиметричні розміри впливу і влади між індивідом і корпорацією [1]. В свою чергу, Д. Білчіц (Bilchitz D.) безпосередньо дослідив корпорації та межі державних моделей захисту основних прав у міжнародному праві [2] та ін.

На сьогодні в Україні також зростає зацікавленість у дослідженнях особливостей інституціонального механізму захисту корпоративних прав та інтересів держави, враховуючи що саме держава здійснює регулювання корпоративних відносин та встановлює норми охорони корпоративних прав. Поряд із цим, діюче корпоративне законодавство не достатньо містить гарантій спрямованих на забезпечення корпоративних прав учасників корпоративних відносин, а вра-

ховуючи, що значна кількість підприємств з державною часткою власності у статному фонді становить менше 50 відсотків, ефективність механізму захисту корпоративних прав держави передбачених законодавством значно знижується. Так, станом на 06.04.2018 року у Реєстрі корпоративних прав держави обліковується 309 господарських товариств, у статному фонді яких є державна частка, з них 186 товариства з часткою держави у статному капіталі до 50 %, тобто більша їх частина є найбільш уразливою та мало захищеною [3].

На сторінках юридичної літератури зустрічаються розробки з приводу змісту та сутності категорії "корпоративні права держави". Так, дослідженням корпоративних прав держави як об'єкта корпоративних правовідносин займався В.І. Жабський [4]. Вагомий внесок в дослідження поняття корпоративних прав, підстав їх виникнення, управління державними корпоративними правами, особливостями здійснення корпоративних прав державою зробив Д.І. Погрібний [5], який детально дослідив особливості механізму реалізації державних корпоративних прав. Зокрема, він відзначав, що ефективне управління корпоративними правами має включати заходи щодо належного захисту прав інвесторів, надійної системи управління та контролю, відкритості та прозорості у своїй діяльності [6]. Окремий вагомий внесок в дослідження питань способів захисту корпоративних прав, співвідношення понять "охорона" та "захист" корпоративних

прав зробила І. Спасибо-Фатєєва [7]. Разом із тим, слід зазначити, що фрагментарний підхід не дозволяє підійти до питання захисту корпоративних прав держави комплексно.

До речі, досліджуючи праці правознавців Російської Федерації, можна відзначити, що, як і українські науковці, так і російські вчені багато уваги приділяють питанням як питань правової природи корпоративних прав в цілому, так і питанням управління корпоративними правами, а також їх захисту. Так, Л.Ф. Гатауліна, досліджуючи правову природу корпоративних прав, зазначала, що цілісного механізму захисту корпоративних прав в Російській Федерації не має [8]. Н.Н. Сланова [9] дослідила ключові особливості корпоративного управління в акціонерних товариствах з державною участю, та систематизувала сучасні проблеми корпоративного управління в акціонерних товариствах з державною участю в Російській Федерації. Однак, розглядаючи дослідження російських вчених з питань захисту та охорони корпоративних прав держави, варто зазначити, що ця тема також комплексно не розглядається.

Метою статті є з'ясування специфіки, особливостей та ефективності існуючого в Україні механізму охорони та захисту корпоративних прав держави. Її новизна полягає в проведенні системного аналізу з приводу охорони та захисту корпоративних прав держави, що дозволяє окреслити загальні положення захисту корпоративних прав держави, їх специфіку з огляду заходів та відмінних характеристик від захисту корпоративних прав суб'єктів приватного сектору економіки. Завданням статті є: визначити поняття та специфіку корпоративних прав держави; виявити особливості механізму охорони та захисту корпоративних прав держави на відміну від захисту корпоративних прав суб'єктів приватного сектору; з'ясувати ефективність існуючого механізму охорони та захисту корпоративних прав держави та зробити висновки щодо необхідності його вдосконалення.

Специфіка корпоративних прав держави

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що категорія "корпоративні права" за своєю правовою природою є цивільно-правовою [10], однак реалізація корпоративних прав відбувається у різних за характером відносинах.

Законодавче визначення категорії "корпоративні права", що міститься в статті 167 Господарського кодексу України, Податковому кодексі України, Законі України "Про акціонерні товариства", дозволило дійти висновків стосовно від-

мінності й одночасно залежності таких категорій, як "право на частку у статному фонді" та "корпоративні права".

Поряд із цим, категорія "корпоративні права" та "корпоративні права держави" не може розглядатися як співвідношення загального та спеціального, як це зустрічається в літературі [11], так як "корпоративні права" є різновидом суб'єктивних прав і незалежно від носія корпоративних прав вміщують одні й ті ж правомочності. Адже корпоративні права знаходять своє вираження у низці правомочностей, які є незмінними ні для громадянина, ні для юридичної особи, ні для держави, а саме: правомочності на участь в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, отримання інформації про діяльність товариства, правомочність на вихід зі складу товариства і т.д.

Такий висновок знаходить своє підтвердження у Постанові Кабінету Міністрів України "Про затвердження Основних концептуальних підходів до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави" від 11.02.2004 р. № 155, де корпоративні права держави розглядаються як право держави, частка якої визначається в статутному капіталі господарського товариства, що включає право на управління цим товариством, отримання певної частки його прибутку (дивідендів), активів у разі ліквідації відповідно до законодавства, а також інші права, передбачені законом та установчими документами [12].

Таким чином, корпоративні права держави, як і корпоративні права інших осіб, це, перш за все, правомочності, які держава отримує внаслідок набуття статусу засновника (учасника, акціонера) шляхом формування статного капіталу, частка якої визначається сформованим статутним капіталом.

Механізм охорони та захисту корпоративних прав держави

Поняттям охорони прав у науці цивільного права традиційно охоплюється вся сукупність засобів, що забезпечує нормальний перебіг реалізації прав. Це засоби не тільки правового, але й економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, спрямовані на створення умов для здійснення суб'єктами своїх прав.

На думку І. Спасибо-Фатєєвої, охорона припускає превентивні засоби відвернення посягань на суб'єктивні права, натомість захист полягає в правовому реагуванні на правопорушення, яке

вже відбулося; він припускає юридичну відповідальність та інші засоби компенсаційно-відновлювального характеру.

Як і в цивільному, так і в корпоративному праві регулятивні та охоронні принципи тісно переплітаються, хоча й відмічається необхідність їх розмежування у функціональному плані.

Враховуючи існування державного сектору в економіці нашої країни в окремий блок, слід виділити особливі складові механізми захисту корпоративних прав держави, які на відміну з приватним сектором обумовлюються низкою особливостей.

На відміну від захисту інших суб'єктивних прав, не всі способи захисту, передбачені главою 29 ЦК України, можуть бути застосовані для захисту корпоративних прав держави. Поряд із цим, не всі заходи охорони та захисту можуть бути використані суб'єктами корпоративних прав приватного сектору економіки. Отже, слід вести мову про спеціальні засади та способи захисту корпоративних прав, у тому числі корпоративних прав держави по відношенню до способів захисту корпоративних прав суб'єктів приватного сектору.

Варто зазначити, що в іноземній літературі такі дефініції, як "захист корпоративних прав держави", "корпоративні права держави" не зустрічаються. Однак розглядаються такі поняття, як державне підприємство, права акціонерів державного підприємства, захист прав акціонерів державного підприємства. В багатьох країнах корпоративні відносини в державному секторі регулюються законом, який діє і в приватному секторі. У більшості країн ОЕСР міноритарні акціонери в державних підприємствах не мають більше прав, ніж міноритарні акціонери мають в приватних компаніях [13].

Державне підприємство визначається в багатьох країнах по-різному. Однак загалом державне підприємство (State Owned Entity) розглядається як юридична особа, створена урядом для участі у комерційній діяльності від імені уряду. Воно може повністю або частково належати уряду і, як правило, призначене для участі в комерційній діяльності [14].

Варто зазначити, що засади охорони та захисту корпоративних прав проявляються в корпоративному управлінні (загальних зборах, спостережній раді, правлінні, ревізійній комісії), ефективність та надійність якого має наслідком охорону, а в разі порушення – захист прав та інтересів держави, як носія корпоративних прав.

У разі порушення, захист корпоративних прав держави може бути досягнений у позасудовому порядку впливу на порушника, та у судовому (зверненням до суду).

Основними засобами судового захисту корпоративних прав держави є позови про: оскарження (визнання недійсними) рішень загальних зборів та органів управління корпорацією; розірвання договорів про управління державними корпоративними правами; стягнення на користь корпорації збитків, спричинених їй винною поведінкою посадових осіб правління або іншого органу управління корпорацією; визнання недійсними угод, укладених посадовими особами корпорації при недотриманні встановленого порядку або за межами наданих їм повноважень; стягнення з корпорації невикорисаних дивідендів; порушення прав особи, уповноваженої управляти державними правами, на інформацію.

Враховуючи, що до об'єктів управління державної власності відносяться корпоративні права держави, на законодавчому рівні закріплені чіткий та вичерпний перелік суб'єктів корпоративного управління, яке реалізується шляхом визначення повноважних представників держави шляхом конкурсного відбору на підставі договору доручення. Такий механізм управління корпоративними правами держави викликаний, поперед усього, особливостями державного сектору економіки та необхідністю нормативно-правової регламентації питань управління корпоративними правами держави.

Особливості охорони та захисту корпоративних прав держави

До охорони та захисту корпоративних прав держави слід віднести норму, якою регламентована обов'язкова участь представника органу, уповноваженого управляти відповідними корпоративними правами держави в органах управління господарських товариств. Постановою "Деякі питання управління об'єктами державної власності" від 10.03.2017 року № 143 Кабінет Міністрів України затвердив "Порядок визначення та затвердження кандидатур представників держави, які призначаються до наглядових рад державних унітарних підприємств, і тих, які беруть участь у загальних зборах та обираються до наглядових рад господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі" [150].

Між тим, варто до організаційних заходів охорони та захисту корпоративних прав держави віднести, обрання (призначення) своїх представників до складу не лише спостережної ради,

наглядової ради та ревізійної комісії товариства, а також голови правління та головного бухгалтера товариства, у разі коли частка державної власності становить більше 25 відсотків.

На сьогодні діє Постанова Кабінету Міністрів України "Про деякі питання управління корпоративними правами держави" від 30.10.2014 р. № 678, якою затверджений порядок надання і погодження завдань на голосування представникам держави на загальних зборах та засіданнях наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави [16]. У такий спосіб держава чітко закріпила порядок з'ясування питання які будуть розглядатися на загальних зборах та засіданнях наглядової ради, строки у які погоджуються такі питання, обґрунтування позицій держави щодо кожного питання. Саме даний підзаконний акт є прикладом, який вказує на поєднання форми та заходів захисту інтересів держави у корпоративних правовідносинах. Так з одного боку це проведення зборів органами управління товариств – форма, з іншого порядок погодження та з'ясування завдань для голосування – заходи, які мають письмові закріплення через накази, розпорядження, а потім знаходять своє втілення та відображаються у протоколах товариства.

Одним із спеціальних способів захисту корпоративних права держави на отримання дивідендів є вжиті суб'єктом управління корпоративними правами держави заходів до розірвання контракту з керівником такого господарського товариства. Адже Законом України "Про управління об'єктами державної власності" передбачена імперативна норма, стосовно якої господарська організація, у статутному капіталі якої є корпоративні права держави, за підсумками календарного року зобов'язана спрямувати частину чистого прибутку на виплату дивідендів [17]. Порядок відрахування до Державного бюджету дивідендів затверджується кожен рік Кабінетом Міністрів України. Так, згідно із Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження базового нормативу відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2017 році господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави" від 29.02.2018 р. № 139 [18], затверджено наступні базові нормативи: для господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, ча-

стка держави в яких становить 100 відсотків, у тому числі дочірніх підприємств, у розмірі 75 відсотків, для приватного акціонерного товариства "Укргідроенерго" та публічного акціонерного товариства "Державний ощадний банк України" – у розмірі 30 відсотків. Невиконання зазначених імперативів, а саме невиконання до 01.07.2018 р. господарським товариством, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави, дивідендів за результатами його фінансово-господарської діяльності у 2017 році, тягне вжиття заходів до розірвання контракту з керівником такого господарського товариства.

Отже, захист корпоративних прав держави на відміну від захисту корпоративних прав суб'єктів приватного сектору економіки має певну специфіку, яка проявляється не лише в особливих способах захисту, а в особливому характері організаційно-майнових заходів захисту. В першу чергу, такі заходи пов'язані з умовами управління корпоративними правами, особливими вимогами до осіб, що здійснюють таке управління та їх обрання (проходження відповідного конкурсу), особливим порядком узгодження завдань на голосування, щоквартальної звітності перед Фондом державного майна, обліком прав власності держави на належні їй корпоративні права, узгодженням з відповідним державним органом фінансового плану товариства, дотриманням затверджених критеріїв ефективності управління корпоративними правами держави.

Поряд із цим, до спеціальних організаційно-майнових заходів захисту корпоративних прав держави, слід віднести особливий порядок узгодження планів санації, мирових угод, відчуження активів в провадженні справ про банкрутство, проведення аукціонів, що передбачається низкою постанов Кабінету Міністрів України у справах про банкрутство майна державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків.

З метою захисту корпоративних прав держави внаслідок банкрутства господарських товариств, у статутному капіталі яких є державна частка, передбачається вжиття заходів стосовно забезпечення безпосередньої участі уповноважених органів та уповноважених осіб у процесі реструктуризації підприємства та судової санації до порушення провадження справи про банкрутство, запровадження антикризового менеджменту на товариствах, які перебувають у стані неплатоспроможності.

Залучення до участі у справі, як учасника судового процесу, Фонду державного майна у судовому розгляді справи про банкрутство, та включення його до складу ліквідаційної комісії в разі визнання банкрутом товариство з часткою державної власності у статутному капіталі є одним із механізмів процесуального характеру, що дозволить максимально забезпечити контроль за процедурою формування ліквідаційної маси та захисту корпоративних прав держави.

Д.І. Погрібний спеціальне право держави брати участь в управлінні господарськими товариствами, які мають загальнодержавне або стратегічне значення для економіки та безпеки держави, відніс до позасудового захисту, називаючи одним із видів способів захисту. З такою позицією не можна погодитися з приводу того, що позасудовий захист, саме через виконавчі органи господарських товариств є корпоративним самозахистом, що відноситься до неюрисдикційних форм захисту. При цьому, способи захисту, як уже зазначалося, не вичерпуються приписами Цивільного та Господарського кодексів та не можуть бути ототожені з формою захисту, так як це різні поняття.

Управління корпоративними правами держави є механізмом, покликаним забезпечити охорону та захист корпоративних прав держави, а представницький інститут, характерний для такого управління, має особливості, що відрізняє його від інституту представництва в цивільному праві. В першу чергу, це вимоги до відповідального представника (освіта, стаж державної служби, посада, кваліфікація у сфері корпоративного управління), по-друге, це конкурсний відбір направлений на визначення уповноваженої особи на виконання функцій з управління корпоративними правами держави, по-третє, це призначення відповідального представника рішенням з укладенням договору доручення, типова форма якого затверджується Фондом державного майна.

Саме функція контролю, яка полягає в узгодженні завдань на голосуванні, введення до виконавчих органів управління своїх представників, відчуження корпоративних прав держави виключно Фондом державного майна, забезпечить надійний захист прав та інтересів держави як учасника корпоративних правовідносин. Функція контролю повинна знайти свій прояв у конкурсному відборі реєстраторів (зберігачів) акцій, аудиторів для аналізу фінансово-господарської діяльності товариств.

Організація Економічного Співробітництва та Розвитку, яка об'єднує 35 найбільш економічно

розвинених країн світу (більшість держав ЄС, США, Австралія, Норвегія та інші) з 2005 року видає Керівні принципи з питань корпоративного управління державними підприємствами, які дають конкретні поради країнам про те, як більш ефективно керувати своїми обов'язками як власниками компаній, тим самим допомагаючи зробити державні підприємства більш конкурентоспроможними, ефективними та прозорими (остання редакція від 2015 року) [190]. Між Україною та ОЕСР 07.10.2014 року було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та ОЕСР щодо поглиблення співробітництва, що визначає пріоритетні сфери та форми співробітництва з ОЕСР, в тому числі у сфері управління державними підприємствами [20]. Серед основних принципів рекомендованих ОЕСР можна назвати наступні:

Всі акціонери мають рівні права.

Склад наглядової ради має бути компетентним, професійним та різноманітним і враховувати специфічні характеристики компанії.

Наглядові ради здійснюють незалежний контроль за діями керівництва компаній в інтересах власників.

Діяльність наглядової ради підлягає оцінюванню.

Компанія несе відповідальність перед всіма акціонерами та зацікавленими сторонами.

Такі принципи являють великий інтерес для розвитку ефективного механізму охорони та захисту корпоративних прав держави.

Висновки

Встановлено, що методологічними засадами визначення корпоративних прав держави та сутності механізму їх захисту є такі принципи положення.

1. Корпоративні права держави не можуть бути ототожені з речовими та зобов'язальними правами, це самостійний різновид суб'єктивних прав, змістовна конструкція якого немає відмінностей від корпоративних прав суб'єктів приватного сектору економіки. Корпоративні права держави, як і корпоративні права інших осіб, це перш за все, правомочності, які держава отримує внаслідок набуття статусу засновника (учасника, акціонера) шляхом формування статного капіталу, частка якої визначається сформованим статутним капіталом.

2. На відміну від захисту інших суб'єктивних прав не всі способи захисту, передбачені Цивільним кодексом України, можуть бути застосовані для захисту корпоративних прав держави. Способи захисту корпоративних прав держави

не вичерпуються приписами Цивільного та Господарського кодексів та не можуть бути ототожені з формою захисту.

3. Захист корпоративних прав держави на відміну від захисту корпоративних прав суб'єктів приватного сектору обумовлений низкою спеціальних заходів організаційно-процедурного характеру, що регламентований виключно законодавчими актами. Така перевага пов'язана з особливостями державного сектору економіки та необхідністю ефективного корпоративного управління.

4. Для захисту корпоративних прав держави характерним є створення механізмів, що перешкоджають порушенням прав та інтересів, через кворум загальних зборів товариств, введення у виконавчі органи своїх представників, погодження питань для голосування і т.д. Представницький інститут, характерний для такого управління має свої особливості, що відрізняє його від інституту представництва в цивільному праві.

Отже, при захисті корпоративних прав держави превентивна складова має переваги ніж в разі захисту корпоративних прав суб'єктів приватного сектору.

5. Таким чином, захист корпоративних прав держави включає в себе систему засобів організаційно-процедурного характеру, направлених на попередження порушення корпоративних прав держави за допомогою публічно-правових механізмів контролю, погоджень, обліку, конкурсних процедур, встановлення базових нормативів, тощо.

Однак на сьогоднішній день в Україні найбільш уразливішою та мало захищеною є біль-

ша частина підприємств з державною часткою у статутному капіталі до 50 %, адже чинне корпоративне законодавство не містить механізмів охорони та захисту корпоративних прав підприємств у яких державна частка власності у статутному фонді становить менше 50 відсотків.

Варто до організаційних заходів охорони та захисту корпоративних прав держави віднести обрання (призначення) своїх представників до складу не лише спостережної ради, наглядової ради та ревізійної комісії товариства, а також голови правління та головного бухгалтера товариства, у разі коли частка державної власності становить більше 25 відсотків. Ефективність механізму захисту корпоративних прав держави була би підвищена.

Управління корпоративними правами держави є механізмом, покликаним забезпечити охорону та захист корпоративних прав держави. Наявність прогалин у нормативно-правових актах даної сфери, відсутність єдиного нормативно-правового акту з управління корпоративними правами держави, зумовлює необхідність подальшого дослідження суті та особливостей захисту корпоративних прав держави з метою усунення різного роду перешкод у здійсненні останніх.

Необхідно прийняти окремий закон про управління корпоративними правами держави, який включав у себе усі положення щодо управління корпоративними правами держави, а також положення щодо їх охорони та захисту. Також важливе значення має подальша співпраця України з ОЕСР, урахування її рекомендацій і принципів ефективного корпоративного управління державними підприємствами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Sven J.C. van der Velden. The Expansion of Corporate Constitutional Rights in the United States and Its Impact on Human Rights: A thesis submitted for the degree of Master of Arts in International Relations In Historical Perspective, 22 September 2016. 42 p.
2. Bilchitz, D. (2016). Corporations and the Limits of State-Based Models for Protecting Fundamental Rights in International Law. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 23(1), 143–170. DOI: 10.2979/indjglolegstu.23.1.143.
3. Реєстр корпоративних прав держави у статутних капіталах господарських товариств станом на 06.04.2018 р. URL: <http://www.spfu.gov.ua/ua/documents/press-list/spf-management-rights-state/12591.html>.
4. Жабський В. І. Корпоративні права держави як об'єкт корпоративних правовідносин. *Наше право*. 2013. № 10, С.16–22.
5. Погрібний Д. І. Корпоративні права держави: поняття, підстави виникнення, механізм реалізації : монографія. Х., 2009. 168 с.
6. Погрібний Д. І. Особливості реалізації державних корпоративних прав. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. Серія: Економічна теорія та право. 2010. № 3. С. 135–144.
7. Спасибо-Фатєєва І. Шляхи розв'язання проблем охорони та захисту корпоративних прав. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 1 (56). С. 150–155.

8. Гатаулина Л. Ф. К вопросу о правовой природе корпоративных прав. *Вестник Саратовской государственной юридической академии*. 2016. № 4. С. 167–172.
9. Сланова Н. Н. Эволюция системы корпоративного управления в акционерных обществах с государственным участием в России. *Наукоедение*. 2015. Т. 7. № 3. URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/60EVN315.pdf>.
10. Саракун І. Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариства (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2008. 16 с.
11. Бурдак Т. І. Юридична природа корпоративних прав та корпоративних відносин в акціонерних товариствах. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 3. С. 169–173.
12. Про затвердження Основних концептуальних підходів до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2004 № 155. *Офіційний вісник України*. 2004. № 6. Ст. 67.
13. Corporate governance: relationship of state owned enterprises with other shareholders. URL: <https://www.cesifo-group.de/DocDL/dicereport307-rr2.pdf>.
14. State-Owned Enterprise. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/soe.asp>.
15. Деякі питання управління об'єктами державної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 143. *Офіційний вісник України*. 2017. № 24. Ст. 121.
16. Про деякі питання управління корпоративними правами держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2014 № 678. *Урядовий кур'єр*. 09.12.2014. № 229.
17. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21.09.2006 № 185–V. *Офіційний вісник України*. 2006. № 41. Ст. 62.
18. Затвердження базового нормативу відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2017 році господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2018 № 139. *Офіційний вісник України*. 2018. № 23. Ст. 188.
19. OECD (2015), OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015 Edition, OECD Publishing, Paris. URL: <http://www.bicg.eu/wp-content/uploads/2017/07/OECD-2015.pdf>. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264244160-en>.
20. Меморандум взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва від 07.10.2014. *Офіційний вісник України*. 2014. № 93. Ст. 2708.

REFERENCES

1. Sven, J.C. van der Velden. (2016). The Expansion of Corporate Constitutional Rights in the United States and Its Impact on Human Rights: A thesis submitted for the degree of Master of Arts in International Relations In Historical Perspective, 22 September (in Eng.).
2. Bilchitz, D. (2016). Corporations and the Limits of State-Based Models for Protecting Fundamental Rights in International Law. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 23(1), 143–170. DOI: 10.2979/indjglolegstu.23.1.143 (in Eng.).
3. *Reyestr korporatyvnykh prav derzhavy u statutnykh kapitalakh hospodars'kykh tovarystv* [Register of corporate rights of the state in the authorized capital of business associations]. (06.04.2018). Retrieved from: <http://www.spfu.gov.ua/ua/documents/press-list/spf-management-rights-state/12591.html> (in Ukr.).
4. Zhabs'kyu, V. I. (2013). Korporatyvni prava derzhavy yak ob'yekt korporatyvnykh pravovidnosyn [Corporate rights of the state as an object of corporate legal relations]. *Nashe pravo*, (10). 16–22 (in Ukr.).
5. Pohribnyy, D. I. (2009). *Korporatyvni prava derzhavy: ponyattya, pidstavy vynyknennya, mekhanizm realizatsiyi : monohrafiya* [Corporate rights of the state: concept, grounds of origin, mechanism of realization: monograph]. Kharkiv (in Ukr.).
6. Pohribnyy, D. I. (2010). Osoblyvosti realizatsiyi derzhavnykh korporatyvnykh prav [Features of the implementation of state corporate rights]. *Visnyk Natsional'noyi yurydychnoyi akademiyi Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: Ekonomichna teoriya ta pravo*, (3). 135–144 (in Ukr.).
7. Spasybo-Fatyeyeva, I. (2009). Shlyakhy rozv'yazannya problem okhorony ta zakhystu korporatyvnykh prav [Ways of solving problems of protection and protection of corporate rights]. *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny*, 1(56). 150–155 (in Ukr.).
8. Gataulina, L. F. (2016). K voprosu o pravovoy prirode korporativnykh prav [On the issue of the legal nature of corporate rights]. *Vestnik Saratovskoy gosudarstvennoy yuridicheskoy akademii*, (4). 167–172 (in Russ.).
9. Slanova, N. N. (2015). Evolyutsiya sistemy korporativnogo upravleniya v aktsionerlykh obshchestvakh s gosudarstvennym uchastiyem v Rossii [Evolution of the corporate governance system in joint-stock

- companies with state participation in Russia]. *Naukovedeniye*, 7. (3). Retrieved from: <http://naukovedenie.ru/PDF/60EVN315.pdf> (in Russ.).
10. Sarakun, I. B. (2008). *Zdiysnennya korporatyvnykh prav uchasnykamy (zasnovnykamy) hospodars'kykh tovarystva (tsyvil'no-pravovyy aspekt)* [Realization of corporate rights by the participants (founders) of the economic partnership (civil-law aspect)]. Kandydats'ka dysertatsiya thesis (12.00.03). Kyiv (in Ukr.).
 11. Burdak, T. I. (2011). Yurydychna pryroda korporatyvnykh prav ta korporatyvnykh vidnosyn v aktsionernykh tovarystvakh [Legal nature of corporate rights and corporate relations in joint stock companies]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, (3). 169–173 (in Ukr.).
 12. Pro zatverdzhennya Osnovnykh kontseptual'nykh pidkhodiv do pidvyshchennya efektyvnosti upravlinnya korporatyvnymy pravamy derzhavy [On Approval of Basic Conceptual Approaches to Increase the Effectiveness of Corporate Rights Management of the State]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (11.02.2004 No 155). *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*, (6). 67 (in Ukr.).
 13. Corporate governance: relationship of state owned enterprises with other shareholders. Retrieved from: <https://www.cesifo-group.de/DocDL/dicereport307-rr2.pdf> (in Eng.).
 14. State-Owned Enterprise. Retrieved from: <https://www.investopedia.com/terms/s/soe.asp> (in Eng.).
 15. Deyaki pytannya upravlinnya ob'yektamy derzhavnoyi vlasnosti [Some Issues of State Property Management]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (10.03.2017 No 143). *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*, (24). 121 (in Ukr.).
 16. Pro deyaki pytannya upravlinnya korporatyvnymy pravamy derzhavy [On Some Issues in the Management of Corporate Rights of the State]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (30.10.2014 No 678). *Uryadovyy kur'yer*. 09.12.2014. No 229 (in Ukr.).
 17. Pro upravlinnya ob'yektamy derzhavnoyi vlasnosti [About management of state-owned objects]. *Zakon Ukrainy* (21.09.2006 No 185–5). *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*, (41). 62 (in Ukr.).
 18. Zatverdzhennya bazovoho normatyvu vidrakhuvannya chastky prybutku, shcho spryamovuyet'sya na vyplatu dyvidendiv za rezul'tatamy finansovo-hospodars'koyi diyal'nosti u 2017 rotsi hospodars'kykh tovarystv, u statutnomu kapitali yakyyh ye korporatyvni prava derzhavy [Approval of the basic norm of deducting the share of profit, which is directed towards payment of dividends based on the results of financial and economic activity in 2017 of economic partnerships, the authorized capital of which is the corporate rights of the state]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (28.02.2018 No 139). *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*, (23). 188 (in Ukr.).
 19. OECD (2015), OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015 Edition, OECD Publishing, Paris. Retrieved from: <http://www.bicg.eu/wp-content/uploads/2017/07/OECD-2015.pdf>. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264244160-en> (in Eng.).
 20. Memorandum vzayemorozuminnya mizh Uryadom Ukrainy i Orhanizatsiyeyu ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku shchodo pohlyblennya spivrobitnytstva [Memorandum of Understanding between the Government of Ukraine and the Organization for Economic Co-operation and Development on deepening cooperation]. (07.10.2014). *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*, (93). 2708 (in Ukr.).

Надійшла 20.04.2018

РЕКОМЕНДОВАНЕ ЦИТУВАННЯ (RECOMMENDED CITATION), АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS)

Бігняк О. В. Теоретико-прикладні аспекти охорони та захисту корпоративних прав держави. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 3. С. 13–21. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_3_4.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1319142>

Розглянуті поняття та специфіка корпоративних прав держави, співвідношення дефініцій "корпоративні права" та "корпоративні права держави". Проведено аналіз чинного законодавства України, регулюючого питання управління корпоративними правами держави, їх охорони та захисту. Виявлені особливості охорони та захисту корпоративних прав держави на відміну від захисту корпоративних прав суб'єктів приватного сектору. Розглянута ефективність існуючого механізму охорони та захисту корпоративних прав держави. Виявлені недоліки існуючі у чинному механізмі охорони та захисту корпоративних прав держави. Запропоновано ряд заходів щодо підвищення ефективності механізму охорони та захисту корпоративних прав держави.

Ключові слова: специфіка корпоративних прав держави; захист державних корпоративних прав; способи охорони та захисту; механізм захисту; представницький інститут; конкурсний відбір; базові нормативи; державне підприємство

Бигняк А.В. Теоретико-прикладные аспекты охраны и защиты корпоративных прав государства

Рассмотрены понятие и специфика корпоративных прав государства, соотношение дефиниций "корпоративные права" и "корпоративные права государства". Проведен анализ действующего законодательства Украины, регулирующего вопросы управления корпоративными правами государства, их охраны и защиты. Выявлены особенности охраны и защиты корпоративных прав государства в отличие от защиты корпоративных прав субъектов частного сектора. Рассмотрена эффективность существующего механизма охраны и защиты корпоративных прав государства. Выявлены недостатки, существующие в действующем механизме охраны и защиты корпоративных прав государства. Предложен ряд мер по повышению эффективности механизма охраны и защиты корпоративных прав государства.

Ключевые слова: специфика корпоративных прав государства; защита государственных корпоративных прав; способы охраны и защиты; механизм защиты; представительский институт; конкурсный отбор; базовые нормы; государственное предприятие

Bignyak O.V. Theoretical and Applicative Aspects of Protection and Defence of the State Corporate Rights

Currently, an interest in research of peculiarities of the institutional mechanism of the state corporate rights' protection is increasing, considering that the state regulates corporate relations and establishes the norms of corporate rights protection. Whereas there is no systematic analysis of the state corporate rights protection and defence on the pages of legal literature, this does not make it possible to outline the general provisions of the state corporate rights' protection, their specificity in reviewing measures and the distinctive characteristics of corporate rights protection in private sector entities. The purpose of this paper is to analyze and clarify the specifics, peculiarities, and effectiveness of the existing mechanism of the state corporate rights' protection and defence. This paper defines the following main provisions, which are the methodological principles of the definition of the state corporate rights and the essence of the mechanism of their protection: the category "corporate rights of the state" should be considered as the powers that the state receives as a result of acquiring the status of the founder (participant, shareholder) by forming an authorized capital, the share of which is determined by it; the principles of corporate rights' protection and defence are manifested in corporate governance (general meeting, supervisory board, board, audit commission), the effectiveness and reliability of which is a consequence of protection, and in case of violation – defence of the rights and interests of the state as a holder of corporate right. The specifics of the state corporate rights' protection in contrast to the corporate rights protection in private sector entities, is defined in this paper. This specific consists not only of special methods of protection but also in the particular nature of organizational and property measures of protection and defence. First of all, such measures are connected with the conditions of corporate rights management, special requirements for the persons who carry out such management and their election (passing of the relevant competition), the special representative institution, the special procedure for coordinating the tasks for voting, quarterly reporting to the State Property Fund, taking into account the property rights of the state to its corporate rights, in coordination with the relevant state body of the financial plan of the company, observance of the approved criteria of management efficiency of the state corporate rights; a special procedure for the coordination of plans for reorganization, peace agreements, alienation of assets in cases of bankruptcy, holding auctions etc. However, the existing mechanism of the state corporate rights' protection and defence needs further improvement and increase its efficiency. This can be done, in particular, by adopting relevant laws, taking into account the recommendations of the Organization for Economic Co-operation and Development on the implementation of the principles of effective corporate governance of state-owned enterprises.

Key words: specific of the state corporate rights; protection of the state corporate rights; methods of protection and defence; protection mechanism; representative institution; competitive selection; basic standards, state-owned entity